

WEB SİTELERİNİN ANALİZİ YOLUYLA İNTERNET'E DAYALI (ONLINE) EĞİTİM VEREN ÜNİVERSİTELERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Cemil ULUKAN*

Barış BARAZ**

ÖZET

İnternet üzerinden uzaktan eğitim veren kuruluşların sayısı son yıllarda hızla artmaya başlamıştır. Bu tür kuruluşların web siteleri aracılığıyla sunmuş oldukları bilgilerin niteliği, niceliği ve düzenlenmesiyle ilgili standartların olmayışı, bu kuruluşları değerlendirmek isteyen kişileri (potansiyel öğrenciler, araştırmacılar, vb.) güç durumda bırakmaktadır. Bu çalışmada, İnternet'e dayalı eğitim veren kuruluşları değerlemek üzere web sitelerinin analizi için birtakım değerlendirme ölçütleri geliştirilmiş ve bu ölçütlerin seçilmiş bazı üniversitelerde ne ölçüde karşılandıkları araştırılmıştır. Ayrıca bu üniversiteler değerlendirme ölçütlerini karşılama oranlarına göre sıralanmıştır.

Anahtar kelimeler: internet'e dayalı uzaktan öğretim, uzaktan eğitim, değerlendirme kriterleri

ABSTRACT

The number of institutions providing online distance education have been proliferating year by year, at an ever increasing rate. However, there are no certain standards for quality, organization and amount of information given through web sites of these institutions. As a result, prospective students face difficulties in evaluating hundreds of programs and courses available. In this study, researchers developed and compiled certain evaluation criteria to assess the universities providing online distance education by evaluating their web sites. Also, it is examined to what extent these criteria are met by the selected ten universities. Finally, these universities are ranked by how well they met the criteria.

Key words: online distance education, distance education, evaluation criteria

***

---

* *Yrd.Doç. Dr.*, Anadolu Üniversitesi, Açıköğretim Fakültesi

** *Arş.Gör.*, Anadolu Üniversitesi, Açıköğretim Fakültesi

GİRİŞ

İlk kez mektupla öğretim biçiminde ortaya çıkan ve yüzyıllardır Kanada, Avustralya, Yeni Zelanda, A.B.D., İngiltere ve Çin gibi ülkelerde uygulanmakta olan uzaktan öğretim, İnternet'in son yıllarda hızla yaygınlaşmasına koşut olarak daha fazla ilgi çekmeye başlamıştır. Özellikle A.B.D.'de İnternet'e dayalı eğitimle verilen (online) diploma ve sertifika programlarının sayısında bir patlama yaşanmaktadır. Örnek olarak, Market Retrieval Service adlı bir firmanın raporuna göre A.B.D.'de iki ya da dört yıllık yükseköğretim hizmeti veren 4 binden fazla kurumdan % 70'i online dersler açmış olup, bu oran 1998'e göre % 22'lik bir artışı ifade etmektedir. (First of Buffalo Online, 26 şubat 2001). International Data firmasına göre yine A.B.D.'de 2002 yılında 2,2 milyon üniversite öğrencisi online ders alacağı tahmin edilmektedir. Bu rakam 1998 yılında 710,000 idi. (Information Week Online, 26 şubat 2001).

Bu kadar hızlı olmasa bile diğer ülkelerde de benzer gelişmelerin yaşandığı kolayca tahmin edilebilir. Bu hızlı artışın en önemli nedeni ise, eğitim teknolojileri ve İnternet uygulamalarındaki gelişmeler sayesinde İnternet üzerinden sunulan derslerin geleneksel uzaktan öğretim biçim ve uygulamalarından daha tatmin edici olmasıdır. Teknolojik gelişmelerin olumlu etkisiyle İnternet'e dayalı uzaktan eğitime olan ilginin daha da artacağı düşünülmektedir. Örnek olarak 10-15 yıl içerisinde web kullanıcılarının üç boyutlu imajları görebilecekleri, sesleri çok sayıda farklı kanaldan duyabilecekleri ya da ekranda gördükleri herhangi bir nesnenin dokusunu hissedebilecekleri öngörülmektedir. (Los Angeles Times, 5 Şubat 2001). İnternet'e dayalı eğitimde web tabanlı uygulamaların getirdiği zengin içerikli ve aktif öğrenme ortamı diğer uzaktan eğitim biçimlerine nazaran İnternet'e dayalı eğitimi öne çıkarmaktadır. İnternet'e dayalı eğitimin getirdiği üstünlükleri aşağıdaki gibi özetleyebiliriz. (P.G Yeoh, Towards Corporate e-Learning Culture, New Straits Times-Management Times, 19 Şubat 2001; Mitchel, Lori, e-Learning Makes the Grade, Info World, 24 temmuz 2000):

- Birey öğrenme kapasitesine göre konuyu istediği derinlikte öğrenebilir.
- Eğitim masraflarında önemli yer tutan yol masraflarını ve diğer harcamaları önemli derecede azaltır.
- Bireyin belli bir zaman diliminde ihtiyaç duyduğu bilgiye anında erişmesine olanak verir.
- Sunduğu seçenekler yardımıyla bireye özgü öğrenme imkanı sağlayarak öğrenme kalitesini artırır.
- Etkileşimli ortam sayesinde eğitime katılanlar arasındaki etkileşimi artırarak bilgi/birikimlerin paylaşılmasına olanak verir.

- Eğitim materyalinin uygunluğu ve doğruluğunun sürekli olarak gözden geçirilip gerekli değişikliklerin yapılmasına imkan verir.
- Web üzerindeki zengin işitsel ve görsel tasarımlar yoluyla eğitimi çekici hale getirir ve öğrenmeyi artırır.

Türkiye’de de son yıllarda İnternet’e dayalı programlar yavaş yavaş uygulanmaya başlanmıştır. ODTÜ’nün IDEA, Bilgi Üniversitesinin e-MBA ve Anadolu Üniversitesinin açmaya hazırlandığı Bilgi Yönetimi Programı, Sakarya ve Fırat üniversitelerinin İnternet’e dayalı programları bu yöndeki çabalara örnek olarak gösterilebilir. Diğer yandan Enformatik Milli Komitesi’nin Üniversitelerarası İletişim ve Bilgi Teknolojilerine Dayalı Uzaktan Yükseköğretim girişimi de Türkiye’deki online programlarının sayısının yakın gelecekte artacağını göstergesidir.

a) Problem

Online programlarda yaşanan hızlı artış, potansiyel öğrencilerin seçeneklerini artırmakla beraber aslında bazı problemlere de yol açmaktadır. Bir öğrenci için binlerce seçenek arasından öğrenim görmeyi istediği kurumu seçmek (özellikle de kurumlar hakkında ön bilgisi olmayan uluslararası öğrenciler için) çok zorlaşmıştır. Bu durumda problem şu şekilde ifade edilebilir:

“İnternet’e dayalı bir programa kayıt yaptırmak isteyen potansiyel bir öğrenci, bu eğitimi veren binlerce kurum arasından kendisine uygun olduğunu düşündüğü kurumu ve programı nasıl seçecektir?”

b) Amaç ve Sınırlılıklar

Bu çalışmanın amacı, yukarıda ifade edilen probleme çözüm olması amacıyla sözü edilen kurumları değerlendirmek üzere bu kurumların web sitelerinin analizinde kullanmak için kapsamlı bir değerlendirme ölçütleri seti geliştirmektir. Geliştirilen değerlendirme ölçütleri seti potansiyel öğrencilere bir kılavuz olmak yanında, İnternet’e dayalı eğitim verme hazırlıkları yapan, halihazırda bu eğitimi veren ya da vermeyi planlayan kuruluşların web sitelerinde göz önüne almaları gereken unsurlara da dikkat çekecektir. Literatürde bu konuya eğilen derli toplu bir çalışmanın olmayışı, bizi bu konuda araştırma yapmaya yönelten en önemli etkenlerden birisi olmuştur.

Dünyada online eğitim veren farklı yapı ve statüde çok sayıda kurum ve kuruluş vardır. Devlet ya da vakıf üniversiteleri, kâr amacı güden ve gütmeyen üniversiteler, college ve community college’lar, özel sektör eğitim kuruluşları örnek olarak verilebilir. İncelenen ve incelenecek olan eğitim kurumlarının ana kütlesi üniversitelerle sınırlandırılmıştır. Bunun temel nedeni karşılaştırmalarda homojenliği sağlama kaygısıdır.

c) Varsayımlar

Bu çalışmadaki temel varsayım, web sitelerinin belirli ölçütlere göre yapılacak analizinin, uygun kurumu ve eğitim programını seçmek için gerekli bilgiyi sağlayabileceğidir. Zaten böyle bir analiz yapmak üzere belki de ulaşılabildiği en kolay, en güncel ve en kapsamlı ve ucuz tek bilgi kaynağı web siteleri olmaktadır. İkinci varsayım ise sitede sunulan bilgilerin gerçeği yansıttığıdır.

II- YÖNTEM

Online eğitim veren kurumları ve programlarını değerlendirebilmek için ne tür ölçütler, hangi gerekçeyle kullanılmalıdır? Böyle bir soruya karşılık bulmak için yapılacak araştırmanın hareket noktası, web sitesinin hedeflediği amaçlara ulaşması için hangi nitelikleri taşıması gerektiğinin saptanmasıdır. Günümüzde web siteleri kurumlar ile kullanıcılar arasında temel iletişim ortamlarından birisi haline gelmiştir. Bununla birlikte sitelerin tasarımı, içermesi gerekli bilginin nitelik ve niceliği ile bilginin nasıl organize edileceğine ilişkin yerleşik standartların bugün için mevcut olmaması ise tasarım ve içerik açısından binlerce farklı web sayfasıyla karşı karşıya kalınması anlamına gelmektedir.

İnternet'e dayalı eğitim veren herhangi bir kuruluşun web sitesini ziyaret eden kullanıcının tatmini (dolayısıyla da ilgili kuruluşun da siteyi hazırlama amaçlarına ulaşmaları) için web sitesi aşağıda belirtilen özellikleri taşımalıdır:

- 1- Karar almaya temel olmak üzere nitelik ve nicelik yönünden yeterli, doğru, güncel ve ikna edici bilgi,
- 2- Sitedeki bilginin mantıklı bir biçimde sınıflandırılması ve düzenlenmesi,
- 3- Kullanım kolaylığına sahip, güvenli ve kurum kimliğini yansıtacak tasarım,
- 4- Kullanıcıyı sitede tutacak görsel çekicilik.

İnternet'e dayalı eğitim kapsamında ve yukarıda sayılan ilkeler çerçevesinde, bir web sitesinde hangi ölçütlerin karşılanması gerektiği sorusuna yanıt bulmak için öncelikle uzaktan eğitim sisteminin bileşenleri (sistemler, yöntemler, araçlar, taraflar) göz önüne alınarak İnternet aracılığıyla yüksek öğrenim görmek isteyen potansiyel bir öğrenci adayının ihtiyaçlarının neler olabileceği üzerinde duruldu. Ayrıca, konuyla ilgili pek çok üniversitenin web sitesi incelendi; literatür taraması yapılarak, konuyla ilgili olarak daha önce gerçekleştirilen benzer nitelikli çalışmalar gözden geçirildi.

Değerleme ölçütleri belirlendikten sonra, bu ölçütlere İnternet'e dayalı olarak eğitim veren üniversiteler tarafından ne ölçüde yer verildiğini

araştırılmıştır. Bu üniversiteler örgütlenmeleri açısından üç grupta incelenebilir:

- 1- Geleneksel (yüz yüze) eğitimin yanında uzaktan eğitim birimlerine sahip üniversiteler (karma),
- 2- Tamamıyla online diploma ve sertifika vermek üzere kurulmuş, fiziksel bir kampusa sahip olmayan sanal üniversiteler,
- 3- Bir üniversiteye ait farklı konumlardaki kampuslarda ya da farklı üniversitelerde sunulan online dersleri ortak bir veritabanında toplayarak pazarlayan üniversiteler (network, konsorsiyum).

Online eğitim sunan ve yukarıdaki gruplardan birine dahil üniversitelerin listesini oluşturmak üzere Yahoo, Alta Vista gibi arama araçlarının yanı sıra uzaktan eğitim kurumlarının web sitelerinde bulunan liste ve bağlantılardan da yararlanılmıştır. Online eğitim sunan üniversitelerin sayısını tam olarak kestirmek mümkün olmayıp, sayıları her geçen gün artmaktadır. Bununla birlikte belli bir büyüklüğe ulaşmış üniversitelerden 100 tanesi anakütle listesi haline getirilmiştir. Bu liste içerisinden örneklem olarak rasgele seçilen 10 üniversitenin web sitesi detaylı bir incelenmeye tabi tutulmuştur. İncelemeye alınan üniversitelere ait bilgiler bildirinin sonunda yer almaktadır.

İncelenen üniversitelerde hangi ölçütün hangi düzeyde karşılandığını ölçmek üzere 0, 1 ve 2 ağırlıklandırma puanları kullanılmıştır. Burada,

- 0, ilgili ölçütün karşılanmadığını ya da ona ilişkin bilgi olmadığını,
- 1, ilgili ölçütün bir şekilde karşılandığını,
- 2, ilgili ölçütün tatmin edici olmanın ötesinde karşılandığını ifade etmektedir.

Bazı ölçüt gruplarında, aranan ölçütlerin var ya da yok olması yeterli görüldüğünden bu gruplar yalnızca 0 ve 1 şeklinde ağırlıklandırılmıştır. Her ölçüte ilişkin ağırlıklandırma puanları 10 üniversite için toplanmış ve ilgili ölçüt için genel eğilim saptanmaya çalışılmıştır.

Araştırmanın son bölümünde ise incelenen üniversiteler, değerlendirme ölçütlerini karşılama derecelerine göre sıralanmışlardır. Sıralama, incelenen her bir üniversite bazında ölçütlere verilen ağırlıklandırma puanlarının toplamı esas alınarak yapılmıştır.

III-BULGULAR VE YORUM

1. Değerleme Ölçütleri ve Bunların Karşılama Düzeyleri

Bu araştırma sonucunda oluşturulan ölçütleri beş ana grupta incelemek mümkündür. Bunlar:

1. Temel Tasarım İlkelerine Uygunluk ve Kullanım Kolaylığı
2. Sunulan Programlar ve Derslerle İlgili Bilgiler

3. Eğitim Yöntemleri ve Teknolojilerine İlişkin Bilgiler

4. Öğrenci Hizmetleri

5. Kurum ve Kurumun Politika ile Prosedürlerine İlişkin Bilgiler

Üniversitelerin web sitelerini ziyaret eden potansiyel öğrenciler, yukarıdaki ölçütlerin karşılandığı ölçüde hızlı, kolay ve daha sağlıklı bir karar alabilecek, bu ölçütlerden en fazlasını karşılayan üniversitelere daha olumlu bakacaklardır. Diğer yandan, bu ölçütleri karşıladığı oranda üniversiteler, potansiyel öğrenciler ile kurdukları iletişimin etkinliğini artıracak, iletmek istedikleri mesajı eksiksiz ve daha etkili bir şekilde vereceklerdir. Böylelikle de kendilerini tercih edecek öğrencilerin sayısı artacaktır.

Her bir grupta yer alan ölçütler, bunların gerekçeleri ve incelenen üniversiteler kapsamında bu ölçütlerin karşılanma düzeyleri aşağıda sunulmaktadır:

1. Temel Tasarım İlkelerine Uygunluk ve Kullanım Kolaylığı

Temel web tasarımı ilkelerinden yola çıkılarak oluşturulan bu genel nitelikli ölçütlerin gerekçesi, kullanıcıların inceleme yaptıkları sitede aradıkları bilgilere kolay ve çabuk bir biçimde ulaşabilecek ortam ve araçların varlığını sağlamaktır. Web sitesinde bu ölçütler var olduğu ölçüde kullanıcı; istediği bilgilere daha çabuk ve daha kolay ulaşabilecek, sayfalar arasında kaybolmayacak, kişisel bilgilerin üçüncü şahısların eline geçmediğinden emin olacaktır. Diğer yandan elde ettiği bilgilerin ne kadar güncel olduğunu bilecek ve varsa önerilerini site yöneticilerine iletebilecektir. Bu gruptaki ölçütler şunlardır:

1. Hedef kitle ve amaçlara ilişkin bilgilerin olup olmadığı
2. Kolayca anlaşılabilir sayfa başlıkları ve metin
3. Site haritası
4. Yükleme yavaşlatmayan sayfa ve grafikler
5. Sayfalar arasında mantıksal ve kolay dolaşım
6. Art alan-yazı rengi uyumu
7. Sıkça sorulan sorular bölümü
8. Son güncelleme tarihi
9. Site içi arama
10. Tasarımda tutarlılık
11. Tasarımda yalınlık
12. Çalışan bağlantılar ve uygulamalar
13. Kişisel bilgiler ve online ödemeler, vb. için güvenlik önlemleri
14. Kullanıcı önerilerini dikkate alma

Bu ölçütlerin incelenen üniversitelerde hangi düzeyde karşılandığı aşağıdaki grafikte yer almaktadır. Grafikte, dikey eksenle ölçütler sıralanırken yatay eksenle de ağırlıklandırma puanlarına göre ölçütlerin aldığı toplam puanlar yer almaktadır. Bu ölçüt grubundaki ağırlıklandırma puanları 0 ve 1'dir. Dolayısıyla herhangi bir ölçütün alabileceği en yüksek toplam puan 10'dur (incelenen üniversite sayısı (10) x en yüksek ağırlıklandırma puanı (1)). Aynı esas diğer grafiklerde de geçerlidir. Ancak 0-1-2 ağırlıklandırma puanlarının kullanıldığı ölçütlerde herhangi bir ölçütün alabileceği en yüksek toplam puan 20'dir (incelenen üniversite sayısı (10) x en yüksek ağırlıklandırma puanı (2)).

Araştırma sonuçları web sitelerinin genellikle web sitesi tasarım ilkelerine uygun olarak geliştirildiğini ve kullanıcılara kullanım kolaylığı sağladığını ortaya koymaktadır. Sitedeki bağlantılar ve uygulamaların tamamı çalışmakta, art alan yazı rengi kontrastına dikkat edilmekte, sayfa ve grafikler yüklemeyi yavaşlatmamaktadır. Sayfa başlıkları ve metinler kolayca anlaşılabilir olup, gizlilik ve güvenliğe yönelik önlemler alınmıştır. Web sitelerinde yalın bir tasarım olup sıkça sorulan sorular bölümü de sitelerde yer almaktadır. Üniversitelerin çoğunluğu site içi arama motoruna sahip olup mantıksal ve kolay dolaşıma uygun sayfalar hazırlamışlardır. Bu olumlu özelliklerin yanında bilgilerin güncelliğini gösteren son güncelleme tarihi, site haritası, kullanıcılardan geribildirim isteme, hedef kitle ve site amaçlarının belirtilmesi ve sayfalar arasındaki tutarlılık ölçütleri konusunda eksiklikler vardır.

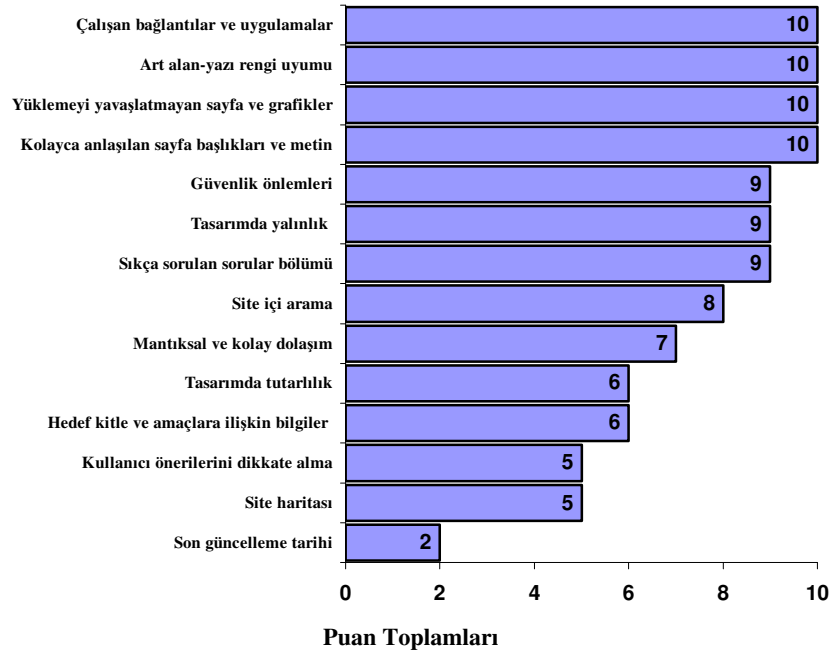
2. Sunulan Programlar ve Derslerle İlgili Bilgiler

Bu gruptaki ölçütler, öğrencinin program ve dersler konusunda ayrıntılı bilgi edinmesi, derslerin hangi koşullarda yürütüldüğü, koşullarının (donanım, zaman esnekliği, önkoşullar, vb.) programı takip etmek için elverişli olup olmadığına karar verebilmesi için gerekli bilgilerin sağlanmasına yöneliktir. Diğer yandan öğrenci, program ve eğitim kuruluşunun etkinliği ile ciddiyeti konusunda da bir yargıya varabilecektir. Bu gruptaki ölçütler şunlardır:

1. Sunulan programların amaçları, nitelikleri ve içeriklerine ilişkin bilgi
2. Alınacak dereceler ve bunların geçerliliğine ilişkin bilgi
3. Her derse ait ayrıntılı bilgi (program ve dersin amacı, sunum çizelgesi, vb.)
4. Programlara başlama ve bitiş tarihlerinde esneklik
5. Ders içeriklerine ilişkin örnekler (örnek dersler)
6. Program yöneticilerine ilişkin bilgi
7. Programlardaki öğrenci sayısı ve niteliklerine ilişkin bilgiler

8. Programlardaki sınıf büyüklüklerine ilişkin bilgi
9. Kullanıcının sahip olması gereken yazılım ve donanıma ait bilgi
10. Açık bir şekilde belirtilmiş kayıt koşulları (varsa ön koşullar)

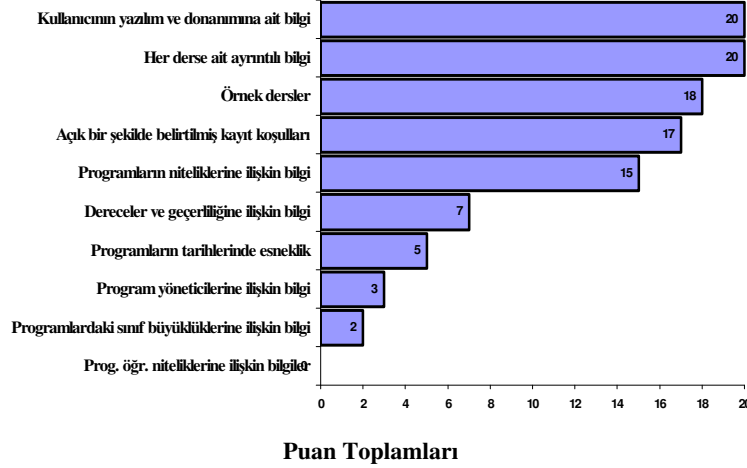
Şekil 1. Temel Tasarım İlkelerine Uygunluk ve Kullanım Kolaylığı Ölçütlerinin Karşılama Düzeyi

Bu ölçütlerin incelenen üniversitelerde hangi düzeyde karşılandığı Şekil 2'de görülmektedir. Bu ölçüt grubundaki ağırlıklandırma puanları 0, 1 ve 2'dir.

Şekil 2. Sunulan Programlar ve Derslerle İlgili Ölçütlerin Karşılanma Düzeyi

İncelenen üniversitelerin hepsi web sitelerinde sunulan programlar ve derslerle ilgili bilgilere yer vermektedir. Sunulan programların amaçları, nitelikleri ve içerikleri, alınacak dereceler ve bunların geçerliliği ve derslerin ait olduğu program, derslerin amacı, sunum çizelgesi vb. bilgiler bütün sitelerde yer almaktadır. Bu bilgilerin yanında, kullanıcının programı takip edebilmesi için gerekli yazılım ve donanıma ilişkin bilgiler ve programa kayıt koşulları da araştırma kapsamında incelenen sitelerde açık bir şekilde belirtilmiştir. Programın niteliklerine ilişkin bilgilerde bazı üniversitelerin eksiklikleri görülmüştür. Öte yandan, incelediğimiz sitelerde programlardaki öğrenci sayısı ve bunların nitelikleri, program yöneticilerine ilişkin bilgiler ve programlara başlama ve bitiş tarihlerinde esneklik tanınıp tanınmadığı konusunda bilgilere üniversitelerce nispeten daha az yer verilmiştir. Programlardaki öğrenci sayısı ve niteliklerine ilişkin bilgilere hiç yer verilmemişken, sınıf büyüklüklerine ilişkin olarak çok kısıtlı seviyede bilgiye rastlanmıştır.

3. Eğitim Yöntemleri ve Teknolojilerine İlişkin Bilgiler

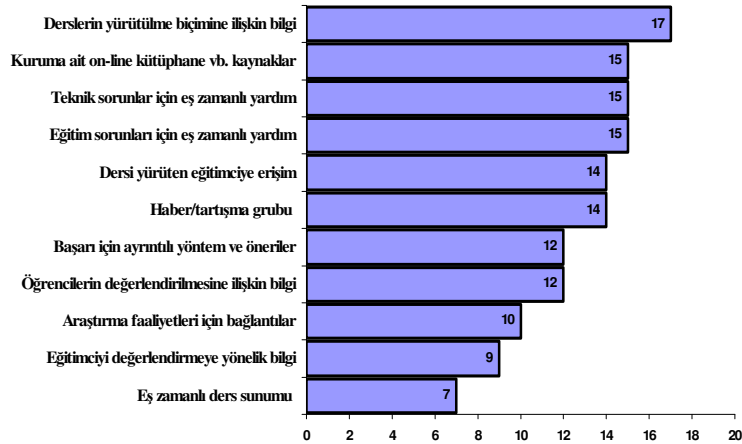
Bu gruptaki ölçütler öğrenme ortamının ne kadar tatmin edici olduğunun değerlendirilmesine yönelik bilgilerin ortaya konmasını amaçlamaktadır. Bu ölçütler aracılığıyla aktif öğrenme ortamı bileşenlerinin ne ölçüde var olduğu, dersleri yürütenlerin yeterliliği, derslerin yürütülmesi sırasında gereken desteğin varlığı gibi nitelikler sorgulanabilmektedir. Bu gruptaki ölçütler şunlardır:

1. Dersin/derslerin yürütülme biçimine ilişkin bilgi

2. Eş zamanlı ders sunumunun olup olmadığına ilişkin bilgi
3. Haber/tartışma grubunun olup olmadığına ilişkin bilgi
4. Öğrencilerin nasıl değerlendirileceğine ilişkin ayrıntılı bilgi
5. Başarı için ayrıntılı yöntem ve öneriler
6. Dersi yürüten eğitime erişim (e-posta, web sayfası, tlf.,vb.) seçenekleri
7. Dersi yürüten eğiticinin yeterliliğini değerlendirmeye yönelik bilgi
8. Eğitimle ilgili olarak karşılaşılan sorunlar için eş zamanlı yardım
9. Karşılaşılan teknik sorunlar için eş zamanlı yardım
10. Kuruma ait on-line kütüphane ve araştırma kaynakları
11. Araştırma faaliyetleri için diğer kaynaklara bağlantılar

Bu ölçütlerin incelenen üniversitelerde ne ölçüde karşılandığı aşağıdaki grafikte görülmektedir. Bu ölçüt grubundaki ağırlıklandırma puanları 0,1 ve 2'dir.

Şekil 3. Eğitim Yöntemleri ve Teknolojilerine İlişkin Ölçütlerin Karşılama Düzeyi

Puan Toplamları

Bu gruptaki ölçütlerden derslerin yürütülme biçimine ilişkin bilgi verme, Kuruma ait online kütüphanelerin varlığı, teknik sorunlar için eşzamanlı yardım, dersi yürüten eğitime erişim yolları ve haber/tartışma gruplarının varlığı gibi ölçütlerin genellikle karşılandığı görülmektedir. Eş

zamanlı ders sunumunun olup olmadığına ilişkin bilgiler en fazla ihmal edilen ölçüt olup, eğitimciyi değerlemeye yönelik bilgiler, araştırma faaliyetleri için bağlantıların varlığı, öğrencilerin nasıl değerlendirileceğine ilişkin bilgiler ile derslerdeki başarı için ayrıntılı yöntem ve bilgi sağlama ölçütlerinde eksiklikler görülmektedir.

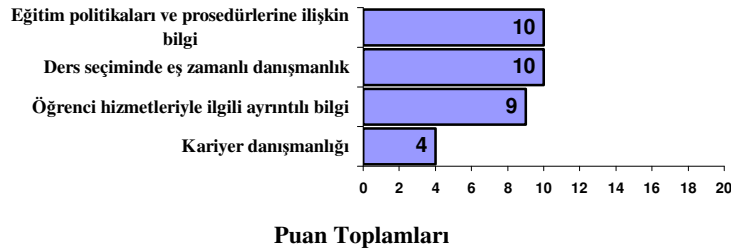
4. Öğrenci Hizmetleri

Öğrenci Hizmetleri başlığı altında ele alınan ölçütlere yer verilmesinin gerekçesi ise, incelenen kurumun bireysel gelişim, iş bulma ve kariyerini geliştirme, alacağı dersler konusunda danışmanlık, vb konularda destek sağlayıp sağlayamayacağı araştırılmasıdır. Diğer yandan öğrenciler, programın devamı süresince karşılaşacakları idari konular ve kendilerine verilecek hizmetlere ilişkin bilgi de alacaklardır. Bu gruptaki ölçütler şunlardır:

1. Ders seçimi öncesinde ve sonrasında eş zamanlı danışmanlık
2. Kariyer danışmanlığı
3. Not durum belgesi, burs, kredi transferi, dersi bırakma vb. öğrenci hizmetleriyle ilgili ayrıntılı bilgi
4. Eğitim politikaları ve prosedürlerine ilişkin bilgi (disiplin, sınavlar, notlama, kayıtların gizliliği vb.)

Öğrenci hizmetleriyle ilgili ölçütlerin incelenen üniversitelerde karşılanma düzeyleri aşağıdaki grafikte görülmektedir. Bu ölçüt grubundaki ağırlıklandırma puanları 0,1 ve 2'dir.

Şekil 4. Öğrenci Hizmetleri İle İlgili Ölçütlerin Karşılanma Düzeyi

Öğrenci hizmetleri ile ilgili ölçütlerin karşılanma düzeyi, bundan önceki ölçüt gruplarına göre daha düşüktür. İncelenen üniversiteler eğitim politika ve prosedürlerine, ders seçiminde eşzamanlı danışmanlık ile ilgili bilgilere ve öğrencilere sunulan hizmetlere kısmen yer verse de kariyer danışmanlığı konusunda çok az bilgiye yer vermişlerdir.

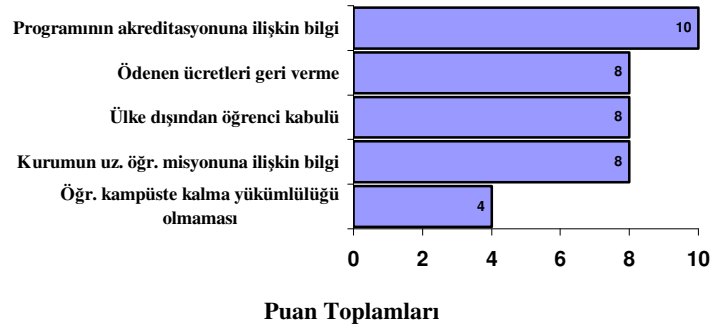
5. Kurum ve Kurumun Politika ile Prosedürlerine İlişkin Bilgiler

Bu başlık altında yer alan ölçütler, online eğitim sunan kuruluşun deneyimi, ciddiyeti, güvenilirliği ve programın geçerliliğinin sorgulanmasının yanı sıra öğrencinin ilgili kurumun politika ve prosedürlerine ilişkin bilgi edinmesini sağlamayı hedeflemektedir. Bu gruptaki ölçütler şunlardır:

1. Kurumun uzaktan öğretim misyonu ve çalışmalarına ilişkin bilgi
2. Kurumun uzaktan öğretim programının akreditasyonuna ilişkin bilgi
3. Ülke dışından öğrenci kabulü
4. Dersin/derslerin bırakılması durumunda ödenen ücretleri geri verme
5. Öğrencinin belirli bir süre kampüste kalma yükümlülüğü olup olmadığı

Kurum ve kurumun politika ile prosedürlerine ilişkin bilgiler başlığı altındaki ölçütlerin karşılanmasına seviyesine ilişkin grafik aşağıdadır. Bu gruptaki puanlar 0 ve 10 olarak ağırlıklandırılmıştır.

Şekil 5. Kurum ve Kurumun Politika ile Prosedürlerine İlişkin Ölçütlerin Karşılama Düzeyi

Bu grupta, üniversitelerin İnternet üzerinden açmış oldukları programların akreditasyonuna ilişkin bilgi verme ölçütü tam olarak karşılanmışken, ödenen ücretlerin geri ödenmesi konusundaki politikaları, ülke dışından öğrenci kabul edip etmediklerine ilişkin bilgi sağlama ve kurumun uzaktan eğitim misyonuna ilişkin bilgi verme ölçütleri konusunda pek çok üniversite potansiyel öğrencilere bilgi sunmuştur. En fazla ihmal edilen ölçüt ise öğrencinin belirli bir süre kampüste kalma yükümlülüğünün olup olmadığına ilişkin bilgidir.

2. Ölçütlerin Karşılanmasına Göre İncelenen Üniversitelerin Sıralandırılması

Çalışmanın son aşamasında, incelenen üniversiteler beş ana grupta ele alınan ölçütleri yerine getirme açısından sıralamaya tabi tutulmuşlardır. Üniversiteler arasında karşılaştırmalar yapabilmek üzere tablonun ikinci satırında ölçüt sayısı ve ağırlıklandırma puanlarına bağlı olarak elde edilebilecek en yüksek puanlar yer almaktadır. Buna göre, tüm ölçütleri tatmin edici düzeyde karşılayan bir üniversitenin alabileceği puan toplamı 69'dur.

Tablo 1. Ölçütlerin Karşılanması Açısından Üniversitelerin Sıralanışı

Sıra	Üniversite	Ölçüt Gruplarına Göre Puanlar					Toplam Puan
		1. Grup	2. Grup	3. Grup	4. Grup	5. Grup	
	En Yüksek Puan Limitleri	14	20	22	8	5	69
1	Pennsylvania State	14	14	20	8	4	60
2	Western Governors	12	12	13	8	4	49
3	Golden Gate	13	11	16	2	5	47
4	Northern Arizona	11	12	15	3	3	44
5	Capella	11	13	14	1	4	43
6	Illinois	12	9	16	2	3	42
7	Indiana State	9	9	13	3	4	38
8	Hong Kong	9	11	13	1	2	36
9	Chico	5	10	11	2	5	33
10	Maryland	10	6	9	3	4	32

Tablo 1'e göre Pennsylvania State üniversitesi değerlendirme ölçütleri açısından en iyi durumda olan üniversitedir. Pennsylvania State, 1. ve 4. gruptaki ölçütlerin tamamını karşılamış olsa da diğer gruplarda yer alan bazı ölçütleri karşılamada yetersiz kalmıştır. Bu üniversiteyi Western Governors ve Golden Gate üniversitesi izlemektedir.

IV- SONUÇ

Bu çalışma temelde, İnternet'e dayalı uzaktan öğrenim görmek isteyen öğrenci adaylarına, kayıt yaptırmayı düşündükleri üniversiteleri sıralamayı ve bunlar arasından seçim yapmayı kolaylaştıracak bir kılavuz niteliğindedir. Ancak, sözü edilen eğitimi veren kurumlar da kendi hazırladıkları ya da hazırlayacakları web sitelerinin içeriği konusunda bu araştırmada geliştirilen ölçütlerden de yararlanabilirler. Ölçüt grupları özel ilgi alanlarına göre bağımsız olarak da kullanılabilir.

Geliştirilen ölçütler ifade olarak ne kadar objektifse de, bu ölçütlerin eğitim kurumlarınca ne ölçüde karşılandığına karar vermek kısmen kişiye bağlı kalacaktır. Başka bir deyişle, aynı ölçüt setini kullanarak aynı kurumları inceleyen kişiler kısmen farklı sonuçlarla ortaya çıkabilirler. Bunun nedeni ise web sayfalarında tasarım ve içerilen bilgiler bakımından büyük farklılıklar olmasındandır. Bu konuda araştırmaların artması standartların geliştirilmesi sürecini hızlandıracaktır.

Ek 1: İncelenen Üniversitelerin Listesi

Üniversite	Adres
Northern Arizona University	www.nauonline.nau.edu
Capella University	www.capellauniversity.edu
California State University	http://rce.csuchico.edu/online/site.asp
Hong Kong Cyber University	www.hkcyberu.com/cover.htm
Golden Gate University	www.ggu.edu
Western Governors University	www.wgu.edu
Maryland University	www.umuc.edu/gen/virtuniv.html
Pennsylvania State University	www.worldcampus.psu.edu
University of Illinois	www.online.uillinois.edu
Indiana State University	www.web.indstate.edu/top/mainpage

KAYNAKÇA

3. DINUCCI, Darcy, **Elements of Web design**, 2.B., Berkeley, : Peachpit Press, 1998.
4. DIXON, Pam, **Virtual college : a quick guide to how you can get the degree you want with computer, TV, video, audio, and other distance-learning tolls**, Princeton, N.J. : Peterson's, c1996.
MCCORMACK, Colin-David JONES, **Building a Web-based education system.**, New York : J. Wiley, c1998.
5. NIELSEN, Jakob, **Designing web usability**, Indianapolis : New Riders Pub., 2000.
6. PARKER, Roger C., **Amatörler için Web tasarımı & masaüstü yayıncılık**, 2. B., İstanbul : Dünya Yayıncılık ; Foster City, Calif. : IDG Books Worldwide, 2000.
7. PORTER, Lynnette R., **Creating the virtual classroom : distance learning with the Internet**, New York : J. Wiley, c1997.
8. SMITH, Herbert R., “**BCM Web Style Guide**”,
<http://www.bcm.tmc.edu/style/>
9. TREMBLAY, Ellen, “**Distance Education Database Evaluation: Final Report**” (31 mart 2000).
10. “**Tips in Selecting An Online University From The World’s Leader In Distance Education**”, PR Newswire (17 austos 2000).
11. **Designing HTML Pages** , University of Missouri Outreach and Extention, <http://outreach.missouri.edu/webteam/style/design.html>
12. **Web Development Planning Guide**”, University of Missouri Outreach and Extention,
<http://outreach.missouri.edu/webteam/docs/guide.html>
13. “**Web Style Guide**”, Lehigh University,
<http://www.lehigh.edu/~inwww/styleguide/principles.html>, 1997.